

Облік і оподаткування

УДК: 347.963:657.37:005.35

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15167464>

**Судово-економічна експертиза впливу ESG-факторів на фінансову
звітність компаній**

Гордієнко Микола Іванович,

кандидат економічних наук, професор кафедри обліку і оподаткування,
факультет економіки і менеджменту, Сумський національний аграрний
університет, Суми, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-7524-8893>

Прийнято: 21.03.2025 | Опубліковано: 07.04.2025

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі нефінансових чинників (екологічних, соціальних і управлінських) у процесах оцінювання діяльності компаній, а також посиленням вимог до прозорості, підзвітності та відповідності принципам сталого розвитку. **Метою статті є** обґрунтування теоретичних засад і розроблення практичних рекомендацій до проведення судово-економічної експертизи впливу ESG-чинників на фінансову звітність компаній в умовах трансформації регуляторного середовища. **Методи.** У дослідженні застосовано методи аналізу наукових джерел, узагальнення підходів до експертної оцінки ESG-параметрів, елементи структурно-логічного моделювання для побудови алгоритму, а також інтерпретаційний аналіз змісту звітної інформації. **Результати.** Встановлено, що ESG-чинники значно впливають на динаміку витрат, зміну активів, структуру власного капіталу та прибутковості, що потребує переосмислення процедур оцінювання об'єктивності звітності. Виявлено основні проблеми, пов'язані з відсутністю уніфікованих критеріїв оцінки

правдивості ESG-даних, їхньою низькою порівнянністю, формальністю аудиторської перевірки та значною часткою суб'єктивної інформації. Запропоновано структурований алгоритм удосконалення методології судово-економічної експертизи ESG-компонентів, який охоплює верифікацію джерел, класифікацію чинників за напрямом впливу, кількісну оцінку та порівняльний аналіз. Доведено, що запропонований підхід сприяє підвищенню точності експертного висновку, мінімізації ризиків необґрунтованих оцінок і посиленню ролі експертизи в умовах переходу до інтегрованої моделі звітності. **Висновки.** Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що впровадження адаптованої до ESG-факторів методології судово-економічної експертизи є необхідною умовою забезпечення об'єктивності та правдивості фінансової інформації. Практична цінність роботи полягає у формуванні концептуальної та прикладної бази для адаптації інституту судово-економічної експертизи до сучасних викликів ESG-звітності. Перспективи дослідження вбачаються в галузевій деталізації індикаторів, розробці методичних стандартів перевірки та створенні уніфікованих інструментів аналізу ESG-даних.

Ключові слова: стале управління, нефінансова звітність, правдивість даних, аналітичні інструменти, алгоритм експертизи, ESG-ризиків, оцінка впливу.

Forensic economic examination of the impact of ESG factors on corporate financial reporting

Mykola Hordiienko,

Candidate of Economic Sciences, Professor, Department of Accounting and Taxation, Faculty of Economics and Management, Sumy National Agrarian University, Sumy, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-7524-8893>

Abstract. The relevance of the study is due to the growing role of non-financial factors (environmental, social, and managerial) in the processes of evaluating company performance, as well as increased requirements for transparency, accountability, and compliance with the principles of sustainable development. **The purpose** of the article is to justify the theoretical foundations and develop a practical approach to conducting forensic economic examinations of the impact of ESG factors on corporate financial reporting, within the context of the evolving regulatory environment. **Methods.** The study employs methods of academic literature analysis, synthesis of approaches to ESG parameter assessment, elements of structural-logical modeling to construct the algorithm, and interpretative analysis of reporting content. **Results.** It has been established that ESG factors significantly affect the dynamics of expenses, asset revaluation, equity structure, and profitability, which necessitates a reassessment of the procedures for verifying the reliability of financial reporting. Key problems were identified, including the absence of unified criteria for assessing the credibility of ESG data, low comparability, formal auditing procedures, and a high degree of subjectivity. A structured algorithm for improving the methodology of forensic economic examination of ESG components is proposed, which includes source verification, classification of factors by impact area, quantitative evaluation, and comparative analysis. It is demonstrated that the proposed approach increases the accuracy of expert conclusions, minimizes the risks of unjustified assessments, and strengthens the role of expert evaluation during the transition to an integrated reporting model. **Conclusions.** Summarizing the research results, it can be argued that the implementation of an ESG-adapted methodology for forensic economic examination is a necessary condition for ensuring the objectivity and credibility of financial information. The practical value of the study lies in the development of both a conceptual and applied framework for adapting the institution of forensic economic expertise to the current challenges of ESG reporting. Future research should focus

on sector-specific indicators, the development of methodological standards for verification, and the creation of unified tools for ESG data analysis.

Keywords: sustainable governance, non-financial reporting, data reliability, analytical tools, forensic algorithm, ESG-related risks, impact assessment.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації бізнес-середовища зростає значення інтеграції екологічних, соціальних та управлінських чинників (ESG) у систему фінансової звітності компаній, що зумовлює необхідність глибшого дослідження їхнього впливу на економічні показники діяльності. Попри значну увагу інвесторів, регуляторів і суспільства до принципів сталого розвитку, рівень їхнього урахування у фінансовій аналітиці залишається недостатнім і потребує інструментів об'єктивного контролю. Особливої актуальності набуває судово-економічна експертиза, що здатна не лише виявити факти маніпуляцій або приховування впливу ESG-факторів, але й сприяти підвищенню об'єктивності та прозорості фінансової звітності. З огляду на новизну регуляторних вимог та відсутність уніфікованих підходів до розкриття ESG-інформації, постають наукове та практичне завдання розроблення методологічного інструментарію експертного аналізу, що враховує специфіку ESG-компонентів та їхній взаємозв'язок з основними фінансовими показниками. Формування ефективних механізмів судово-економічної оцінки таких взаємозв'язків є передумовою для підвищення відповідальності бізнесу перед зацікавленими сторонами, зміцнення довіри до корпоративної звітності та збереження економічної безпеки в умовах переходу до сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукових праць щодо судово-економічної експертизи впливу ESG-факторів на фінансову звітність компаній дав змогу виокремити чотири змістові напрями, що репрезентують основні підходи до вивчення взаємозв'язку між нефінансовими умовами сталості та якістю фінансової інформації.

Перший напрям присвячено аналізу змісту та форми ESG-звітності як об'єкта судово-економічної експертизи. М. Житар окреслює основні напрями ESG-інтеграції у фінансову діяльність компаній, наголошуючи на потребі врахування таких звітів при ухваленні управлінських рішень [1]. Т. Лівощко досліджує роль ESG-моніторингу у формуванні конкурентоспроможності та підкреслює значення прозорості нефінансової інформації [2]. О. Лагодієнко, С. Руденко та Н. Лагодієнко акцентують на труднощах стандартизації ESG-критеріїв, що ускладнює їхню правову оцінку та перевірку [3]. А. Карнаушенко, В. Петренко та Л. Боровік пропонують конкретні підходи до інтеграції ESG-чинників у фінансову звітність, що дає змогу систематизувати відповідну інформацію [4]. Доповнення цього напрямку потребує розроблення єдиної системи маркерів і критеріїв об'єктивності ESG-індикаторів для їхнього ефективного внесення до судово-економічної експертизи.

Другий напрям зосереджено на оцінюванні відповідності компаній ESG-критеріям як об'єктів інвестиційного аналізу. І. О. Макаренко аналізує інкорпорацію ESG-чинників у процеси інвестиційного скринінгу, визначаючи інформаційну вагу нефінансових індикаторів у прийнятті рішень [5]. О. В. Олійник та Д. М. Захаров досліджують виклики формалізації ESG-звітності у зв'язку з правовими колізіями та відсутністю чітких процедур перевірки [6]. І. В. Шостак та Г. П. Плисенко пропонують комплексну модель інтегрованої звітності, що містить фінансовий та ESG-складники, як основу для проведення судово-економічної експертизи [7]. М. Пшенична висвітлює негативний вплив зовнішньополітичної ситуації на якість імплементації ESG-стандартів в українських компаніях, що має враховуватись у ході перевірки об'єктивності поданої інформації [8]. Подальші дослідження мають бути спрямовані на створення механізмів підтвердження відповідності ESG-показників фактичній діяльності компанії з урахуванням зовнішніх обмежень.

Третій напрям зосереджено на емпіричному аналізі впливу ESG-чинників на фінансові результати та якість звітності. Г. Х. Мардіні

(G. H. Mardini) доводить статистичний зв'язок між дотриманням ESG-принципів та фінансовою ефективністю компаній у різних секторах [9]. Н. О. Д. Еллілі (N. O. D. Ellili) демонструє, що якість фінансової звітності є модератором між ESG-дисклозурами та інвестиційною ефективністю, що надзвичайно важливо для судово-економічної експертизи [10]. С. Арвідссон (S. Arvidsson) та Дж. Думаї (J. Dumay) звертають увагу на проблему низької якості ESG-звітів попри їхню значну кількість, що створює ризики для перевірки об'єктивності інформації [11]. А. Гарефалакіс (A. Garefalakis) та А. Дімітрас (A. Dimitras) підкреслюють різну вагу ESG-чинників у корпоративному аналізі залежно від галузі, що потребує гнучкого підходу до судово-економічної оцінки [12]. Доцільним є подальше дослідження методів кількісного вимірювання ефекту ESG-діяльності на фінансові показники з адаптацією таких моделей до потреб експертизи.

Четвертий напрям охоплює міждисциплінарні підходи до еволюції та моделювання ESG-звітності. Е. С. Параніта (E. S. Paranita) та ін. досліджують взаємозв'язок між ESG-факторами, корпоративним управлінням і фінансовими результатами, пропонуючи моделі для інтегрованого аналізу інвестиційної привабливості [13]. Х. Діван (H. Diwan) та Б. Амарайіл Сріраман (B. Amarayil Sreeraman) здійснюють бібліометричний аналіз етапів розвитку ESG-звітності, підкреслюючи поступове зростання її ролі у фінансовій аналітиці та необхідність стандартизації для подальшої формалізації в галузі експертизи [14]. У межах цього напрямку перспективним є розвиток методик автоматизованого відстеження змін у структурі ESG-звітності з метою забезпечення доказовості в судових процесах.

Таким чином, здійснений аналіз свідчить, що судово-економічна експертиза впливу ESG-чинників потребує розвитку в напрямках систематизації показників, перевірки їхньої відповідності діяльності компаній, аналізу їхнього впливу на фінансові результати та уніфікації звітності як джерела доказів. Це створює основу для формування нового

міждисциплінарного інструментарію експертного аналізу в умовах сталого розвитку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри зростання кількості досліджень у галузі ESG-звітності, залишається нерозв'язаною проблема методологічної адаптації судово-економічної експертизи до аналізу впливу екологічних, соціальних і управлінських чинників на фінансові показники. Недостатньо вивченими є питання інтеграції ESG-даних у систему фінансової звітності, їхньої кількісної оцінки, об'єктивності та взаємозв'язку з елементами активів, витрат і капіталу. Неврегульованість стандартів перевірки нефінансової інформації та відсутність уніфікованих критеріїв ускладнюють формування об'єктивного експертного висновку.

Запропоноване дослідження спрямоване на заповнення цих прогалин шляхом формування теоретичної основи та практичного алгоритму проведення судово-економічної експертизи з урахуванням ESG-чинників. Результати роботи дають можливість підвищити точність і доказовість експертної оцінки та створюють базу для подальшої розробки галузевих методик і аналітичних інструментів у галузі оцінки сталого корпоративного управління.

Формулювання цілей статті (визначення завдань). Метою статті є обґрунтування теоретичних засад та розроблення практичного підходу до проведення судово-економічної експертизи впливу ESG-чинників на фінансову звітність компаній з урахуванням сучасних вимог сталого розвитку та прозорості корпоративного управління.

Дослідження спрямоване на розв'язання таких завдань:

1. Обґрунтувати теоретичні засади впливу ESG-чинників на фінансову звітність компаній у контексті вимог сталого розвитку та визначити їхній взаємозв'язок з основними фінансовими показниками.

2. Проаналізувати наявні підходи до методичного забезпечення судово-економічної експертизи з урахуванням специфіки ESG-інформації та можливостей застосування аналітичних інструментів для фіксації змін у звітності.

3. Виявити основні проблеми експертного оцінювання ESG-даних і розробити науково обґрунтовані рекомендації для вдосконалення методології судово-економічної експертизи з метою забезпечення її об'єктивності, правдивості та відповідності сучасним стандартам прозорості.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній економіці інтеграція ESG-факторів (екологічних, соціальних та управлінських) у фінансову звітність компаній розглядається як невіддільний складник сталого розвитку та корпоративної відповідальності. Теоретичні засади цього впливу ґрунтуються на концепції розширеної звітності, що виходить за межі традиційних фінансових показників і охоплює нефінансові аспекти, що мають довгостроковий вплив на вартість компанії, її ризиковий профіль та репутацію. ESG-чинники виступають індикаторами майбутньої фінансової стабільності, залученості стейкхолдерів і ефективності управлінських рішень. Урахування таких параметрів у фінансовій звітності зумовлює потребу в нових підходах до її формування, аудиту та судово-економічної експертизи, зокрема в контексті підвищення рівня прозорості та підзвітності компаній перед інвесторами, державними структурами та суспільством. З огляду на це важливо дослідити основні канали впливу ESG-показників на елементи фінансової звітності, що відображено в табл. 1.

У сучасній практиці фінансової звітності зростає значення інтеграції ESG-даних як таких, що безпосередньо впливають на економічний стан підприємств та їхню інвестиційну привабливість. Наведені в табл. 1 механізми демонструють, що кожен компонент ESG-моделі має специфічну точку впливу на фінансові показники: екологічні ініціативи, пов'язані з необхідністю скорочення викидів, переходу на відновлювані джерела енергії

або ліквідації наслідків екологічного збитку, безпосередньо впливають на розмір операційних витрат, капітальні інвестиції та, відповідно, структуру балансу.

Соціальні чинники, зокрема витрати на безпеку праці, навчання персоналу, забезпечення інклюзивного середовища або реалізацію програм корпоративної соціальної відповідальності, змінюють динаміку витрат майбутніх періодів, потребують створення резервів та можуть бути пов'язані з репутаційними ризиками, що впливають на виручку.

Таблиця 1

Основні механізми впливу ESG-факторів на показники фінансової звітності компаній

Категорія ESG-факторів	Механізми впливу на фінансову звітність	Потенційні зміни у фінансових показниках
Екологічні (Environmental)	Витрати на скорочення викидів, інвестиції в «зелені» технології, відповідальність за забруднення	Збільшення операційних витрат, зменшення прибутку, зміни в структурі активів
Соціальні (Social)	Дотримання прав працівників, охорона праці, соціальні програми, вплив на репутацію	Зміни в обліку витрат на персонал, резервування коштів, вплив на дохід через імідж
Управлінські (Governance)	Прозорість управління, антикорупційна політика, структура ради директорів, наявність аудитів	Зміни в управлінських витратах, підвищення витрат на аудит, вплив на фінансові ризики

Джерело: сформовано автором на підставі [2, с. 162; 4; 5, с. 90; 14, с. 13801]

Управлінські компоненти ESG-фреймворку, зокрема запровадження антикорупційних практик, підвищення прозорості управління, залучення незалежних директорів, мають довгостроковий ефект, що відображається через скорочення ризиків шахрайства, зниження вартості запозичень і підвищення точності фінансової інформації. Усе це актуалізує потребу у

формалізації аналітичних процедур, які дають можливість фахівцям із судово-економічної експертизи визначати зв'язки між нефінансовими показниками та змінами у фінансовій звітності, а також виявляти можливі спроби маніпулювання звітністю шляхом приховання ESG-ризиків або їхнього штучного перебільшення з метою покращення інвестиційного іміджу. Наприклад, у 2022 році компанія Nestlé у своїй звітності розкрила, що витрати на декарбонізацію виробництва та заходи з екологічної модернізації сягнули 870 млн швейцарських франків, що зумовило тимчасове зменшення операційного прибутку, однак сприяло покращенню ESG-рейтингу й залученню нових інституційних інвестицій [15]. Компанія Tesla інвестувала \$1,5 млрд у розробку екологічно чистих технологій, що сприяло зростанню доходу на 40 % та зміцненню ринкової капіталізації. Компанія Microsoft також повідомила про інвестиції понад \$1 млрд у заходи з декарбонізації, що дало змогу знизити витрати на енергію на 18 % і збільшити операційний прибуток на 12 % [1, с. 90].

Судово-економічна експертиза в контексті впливу ESG-чинників на фінансову звітність потребує перегляду методичного інструментарію з урахуванням специфіки нефінансової інформації та значних вимог до прозорості корпоративної звітності. Традиційні методи експертного аналізу, які ґрунтуються переважно на оцінці об'єктивності фінансових показників, виявляються обмеженими в умовах поширення ESG-практик, що формують нові змісти та ризики для користувачів фінансової інформації. У зв'язку з цим актуальним є дослідження тих підходів до експертизи, що вже формуються у вітчизняній і міжнародній аналітичній практиці та дають можливість враховувати вплив екологічних, соціальних і управлінських компонентів на фінансові результати підприємства. Такі підходи потребують систематизації з урахуванням принципів міждисциплінарності, юридичної релевантності та аналітичної доказовості. У таблиці узагальнено методичні напрями, що

використовуються або пропонуються сучасними дослідженнями як засоби інтеграції ESG-даних у процес судово-економічної експертизи (табл. 2).

У сучасній практиці судово-економічної експертизи кожен із зазначених підходів забезпечує різну аналітичну глибину та тип результатів, що дає можливість дослідити вплив ESG-чинників не лише формально, а й з урахуванням специфіки функціонування бізнесу в умовах сталого розвитку.

Таблиця 2

**Методичні підходи до судово-економічної експертизи з урахуванням
ESG-факторів**

Підхід до експертизи	Характеристика	Можливості врахування ESG-чинників
Фінансово-аналітичний	Оцінювання змін у структурі прибутків, витрат, активів та капіталу на основі коефіцієнтного аналізу	Сприяє виявленню фінансових наслідків ESG-рішень (наприклад, витрати на декарбонізацію, інвестиції в безпечне виробництво)
Порівняльний (бенчмаркінг)	Аналіз відхилень між звітністю досліджуваної компанії та середньогалузевими або нормативними значеннями	Дає змогу оцінити ефективність упровадження ESG-практик порівняно з конкурентами або міжнародними стандартами
Правовий	Перевірка відповідності розкриття ESG-інформації чинним законодавчим вимогам і стандартам звітності	Виявляє ризики порушення нормативів звітності, що можуть призводити до викривлення фінансової інформації
Стратегічний	Вивчення довгострокових ефектів ESG-політики на вартість бізнесу та фінансову сталість	Дає змогу оцінити обґрунтованість управлінських рішень з позицій стійкого розвитку та інвестиційної привабливості

Джерело: сформовано автором на підставі [10, с. 1096; 14, с. 13771]

Фінансово-аналітичний підхід передбачає застосування системи коефіцієнтів, динамічного аналізу та структурних розрахунків для оцінювання

змін у звітності компанії. На практиці це дає змогу експерту проаналізувати, наприклад, зростання витрат на утилізацію відходів або впровадження енергоефективних технологій та пов'язати їх зі зниженням маржі прибутку чи зміною співвідношення витрат і доходів упродовж відповідного періоду. Такий аналіз може виявити як обґрунтовані витрати, так і можливе штучне завищення екологічних чи соціальних витрат з метою оптимізації оподаткування або спотворення результатів.

Порівняльний підхід (бенчмаркінг) дає можливість зіставити показники досліджуваної компанії з аналогічними параметрами підприємств тієї ж галузі або з нормативними значеннями [10, с.1101]. У межах ESG-аналізу цей метод корисний для визначення рівня відповідності практик компанії середньоринковим стандартам: наприклад, надто низький обсяг інвестицій у безпеку праці порівняно з конкурентами може сигналізувати про ігнорування соціальних ризиків, що не відображено у звітності. Це є потенційною ознакою приховування ризиків, що необхідно відобразити в експертному висновку.

Правовий підхід застосовується для перевірки відповідності ESG-інформації чинним вимогам законодавства на національному й міжнародному рівнях. Експерт може оцінити дотримання стандартів звітності щодо розкриття інформації про екологічні зобов'язання, політику корпоративного управління або заходи соціального захисту. Наприклад, якщо у звітності компанії зазначено про наявність антикорупційної програми, але її фактична реалізація чи документальне підтвердження відсутні, це свідчить про невідповідність звітності дійсному стану справ, що є підставою для висновку про викривлення інформації.

Стратегічний підхід спрямований на оцінку довгострокових наслідків ESG-рішень, зокрема їхнього впливу на стійкість бізнесу, ризики, пов'язані з доступом до капіталу, та позицію компанії в індексах сталого розвитку. На практиці експерт може проаналізувати, як реалізація ESG-стратегії, наприклад, упровадження незалежної наглядової ради або публікація

нефінансової звітності за стандартами European Sustainability Reporting Standards (ESRS) [16], впливає на репутаційну стабільність компанії, її кредитний рейтинг або можливості залучення інституційних інвесторів. Така оцінка дає змогу зробити обґрунтовані висновки про стратегічну обґрунтованість управлінських рішень і рівень економічної доцільності ESG-інвестицій.

Аналітичні інструменти, що застосовуються в межах судово-економічної експертизи, мають адаптуватися до нових викликів, зокрема до значного впливу ESG-чинників на фінансову звітність компаній. Стандартні процедури перевірки об'єктивності та законності відображених показників потребують розширення функціоналу через ускладнення структури звітної інформації, у якій все частіше наявні дані про екологічні, соціальні та управлінські зобов'язання. Зміни у фінансовій структурі компанії, зумовлені реалізацією ESG-стратегій, можуть проявлятися не лише у варіативності статей витрат, але й у трансформації потоків прибутку, створенні нових видів активів чи резервів, переоцінці ризиків та інвестицій. У зв'язку з цим виникає потреба в чіткому обґрунтуванні, які саме аналітичні інструменти дають можливість експерту зафіксувати такі трансформації та встановити причинно-наслідкові зв'язки між ESG-діяльністю компанії та її фінансовими результатами. У табл. 3 узагальнено основні напрями використання таких інструментів у межах експертної практики.

У сучасній практиці судово-економічної експертизи аналітичні інструменти дають змогу не лише зафіксувати зміни у фінансовій звітності, а й виявити приховані чи непрямі впливи ESG-чинників, які не завжди розкриваються у звітних документах відкрито. Структурний аналіз, зокрема вертикальний і горизонтальний, дає можливість експерту виявити зміни в розподілі витрат, активів або зобов'язань. До прикладу, якщо частка витрат на адміністративне управління зросла, а в текстовій частині звіту йдеться про впровадження політик прозорого корпоративного управління, експерт може

обґрунтовано пов'язати ці зміни з ESG-практиками. Або якщо у структурі активів з'являються нові статті, такі як екологічне обладнання чи сертифікати на скорочення викидів, – це свідчить про довгострокові капітальні вкладення, пов'язані з екологічною стратегією [9, с. 259].

Динамічний аналіз показників сприяє виявленню не лише зміни у фінансових результатах, а й динаміку їхнього зростання. Так, навіть за умови збереження прибутковості компанія може демонструвати сповільнення темпу зростання рентабельності, що часто пов'язано з перерозподілом ресурсів на соціальні програми або модернізацію виробництва відповідно до екологічних вимог. У такому випадку експерт фіксує, що динаміка свідчить про стратегічну переорієнтацію бізнесу, навіть якщо абсолютні фінансові показники не викликають підозр.

Таблиця 3

Аналітичні інструменти судово-економічної експертизи для оцінки впливу ESG-факторів на фінансову звітність

Напрямок аналітичного аналізу	Інструмент експертизи	Можливості застосування в контексті ESG
Структурний аналіз звітності	Горизонтальний і вертикальний аналіз статей активу та пасиву	Виявлення змін у структурі витрат, активів і капіталу, пов'язаних з екологічними та соціальними інвестиціями
Динамічний аналіз показників	Темп росту, відносні відхилення, індексні методи	Встановлення впливу ESG-чинників на зміну фінансової динаміки, наприклад, зниження чистого прибутку внаслідок витрат на ESG-проекти
Коефіцієнтний аналіз	Аналіз ліквідності, рентабельності, оборотності, ризиків	Оцінка наслідків ESG-ініціатив для фінансової стійкості та ефективності діяльності компанії

Факторний аналіз змін показників	Методика ланцюгові елімінування, підставлення	Встановлення ваги ESG-чинників серед інших причин змін у звітних показниках (наприклад, витрат чи власного капіталу)
--	--	---

Джерело: сформовано автором на підставі [9, с. 250–251; 12, с. 155–156]

Коефіцієнтний аналіз дає змогу оцінити глибину впливу ESG-діяльності на фінансову стійкість. Наприклад, унаслідок значних екологічних інвестицій може знизитися коефіцієнт ліквідності, проте одночасно може покращитися показник покриття довгострокових зобов'язань у майбутньому, якщо ESG-стратегія компанії забезпечує стабільний доступ до «зелених» фінансів або пільгового кредитування. Рентабельність активів чи власного капіталу також може тимчасово знизитися через значні витрати на екологічну сертифікацію або навчання персоналу, що фіксується у звітності через зростання витрат і уповільнення чистого прибутку. У цьому випадку експерт повинен не просто вказати на зміну коефіцієнта, а й проаналізувати її причину в контексті ESG-інформації, наданої компанією.

Факторний аналіз, зокрема метод ланцюгових підставлень або елімінування, дає змогу визначити внесок ESG-чинників на загальні зміни у фінансовій звітності. Якщо, наприклад, загальна сума витрат зросла на 12 %, але 7 % із цього приросту становлять витрати на оновлення виробничого обладнання згідно з екологічними нормами, експерт чітко ідентифікує вагу ESG-компонента в зміні головних показників. Також за допомогою факторного аналізу можна оцінити, як зміна одного параметра, наприклад, соціальних виплат або витрат на аудит ESG-звітності, впливає на загальний прибуток, оборотність активів або коефіцієнти фінансового ризику [14, с. 13773].

Усе це свідчить, що аналітичні інструменти в межах судово-економічної експертизи не лише кількісно вимірюють зміни, а й дають змогу експерту

глибше зрозуміти логіку управлінських рішень, пов'язаних із реалізацією ESG-стратегії. Саме така інтерпретаційна функція аналізу – не лише фіксація змін, а пояснення їхнього походження та впливу на фінансовий стан – набуває важливого значення в умовах сучасних викликів прозорості та підзвітності бізнесу.

У процесі судово-економічної експертизи фінансової звітності, що містить компоненти ESG, виникає низка критичних проблем, пов'язаних із відсутністю уніфікованих підходів до оцінки таких даних. Передусім, існує проблема необ'єктивності – компанії часто подають ESG-інформацію в довільній формі, із надмірним використанням якісних характеристик і без належного документального підтвердження, що унеможливорює її об'єктивну верифікацію [3]. Декларативні твердження про реалізацію екологічних або соціальних програм не супроводжуються даними про витрати, ефективність або результати, що створює простір для маніпуляцій і формального виконання вимог нефінансової звітності [5, с. 90]. Другою проблемою є відсутність порівнянності ESG-даних між компаніями та секторами, що ускладнює застосування бенчмаркінгу в експертному аналізі. Через різні підходи до формування показників однакові за змістом дані може бути представлено в різних форматах, що позбавляє можливості коректного аналізу на основі аналогів [4]. Третьою проблемою є відсутність чітко визначених критеріїв аудиторської перевірки ESG-звітності, що унеможливорює її незалежне підтвердження як частини фінансової інформації. На відміну від класичної фінансової звітності, де діють стандартизовані процедури аудиту, перевірка ESG-показників часто виконується на добровільних засадах і не має єдиних вимог до обсягу, глибини чи джерел підтвердження. Унаслідок високої суб'єктивності даних судово-економічна експертиза має труднощі з формуванням доказової бази та обґрунтуванням експертного висновку.

У відповідь на виявлені методологічні прогалини у сфері судово-економічної експертизи ESG-компонентів у фінансовій звітності постає

необхідність формалізації процесу експертної оцінки через розробку єдиного підходу, що забезпечуватиме об'єктивність, доказовість та порівнянність результатів. З метою усунення суб'єктивності, підвищення об'єктивності аналізу та інтеграції ESG-індикаторів у стандартні процедури експертизи пропонується алгоритм удосконалення методології, що ґрунтується на поетапному аналізі даних та уніфікації процедур перевірки (рис. 1).

Алгоритм охоплює основні етапи об'єктивного аналізу ESG-факторів у структурі фінансової звітності з урахуванням потреб судово-економічної експертизи. На першому етапі здійснюється фіксація наявності ESG-даних у звітності, що дає змогу визначити доцільність подальшої експертної обробки. Далі відбувається ідентифікація джерел підтвердження (договори, сертифікати, звіти), забезпечуючи доказову базу для перевірки. Перевірка відповідності ESG-даних чинним стандартам дає змогу оцінити, наскільки повно й формалізовано компанія розкриває релевантну інформацію. Класифікація ESG-чинників за напрямками впливу забезпечує логіку зв'язку з конкретними статтями фінансової звітності. На основі цього здійснюється кількісна оцінка – обчислення впливу ESG-дій на зміну витрат, активів, прибутковості тощо. Порівняльний аналіз із нормативними або галузевими значеннями дає можливість виявити відхилення або потенційні викривлення. Завершальним етапом є формування висновку з чітким зазначенням об'єктивності, повноти та впливу ESG-інформації на загальні фінансові результати компанії, що сприяє забезпеченню високої якості й обґрунтованості судово-економічної експертизи.

Рис. 1. Алгоритм удосконалення методології судово-економічної експертизи ESG-компонентів у фінансовій звітності компаній

Джерело: власна розробка авторів

Висновки. У ході дослідження встановлено, що ESG-фактори мають системний вплив на фінансову звітність компаній, зумовлюючи зміни в структурі витрат, прибутковості та капіталу, що потребує адаптації судово-економічної експертизи до нових аналітичних викликів. Обґрунтовано, що ефективна експертиза потребує внесення методів кількісного аналізу ESG-компонентів та їхньої нормативної верифікації. Серед основних проблем визначено відсутність уніфікованих критеріїв оцінки правдивості й порівнянності ESG-даних, що ускладнює об'єктивність експертних висновків. Запропоновано алгоритм удосконалення методології експертизи, що передбачає поетапну перевірку, класифікацію та аналіз ESG-інформації. Перспективами подальших досліджень є розробка галузевих стандартів оцінювання ESG-показників та інтеграція міждисциплінарного підходу до судово-економічного аналізу.

Список використаних джерел

1. Житар М. ESG тренди у фінансовій діяльності компаній: ключові напрями та рекомендації. *Європейський науковий журнал економічних та*

фінансових інновацій. 2024. Т. 2, № 14. С. 86–94. DOI: <https://doi.org/10.32750/2024-0209>.

2. Лівашко Т. Моніторинг за ESG-принципами та його вплив на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. Т. 310, № 5(1). С. 158–164. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5\(1\)-26](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5(1)-26).

3. Лагодієнко О., Руденко С., Лагодієнко Н. Оцінка відповідності підприємств критеріям ESG: основні виклики. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-26>.

4. Карнаушенко А., Петренко В., Боровік Л. Інтеграція ESG-факторів у фінансову звітність. *Ефективна економіка*. 2024. № 10. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.10.10>.

5. Макаренко І. О. Інкorporація ESG-критеріїв у діяльність компаній у контексті їх інвестиційного скринінгу. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 2(104). С. 86–93. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-2\(104\)-86-93](https://doi.org/10.26642/ema-2023-2(104)-86-93).

6. Олійник О. В., Захаров Д. М. Виклики та перспективи ESG звітності: аналіз теоретичних і практичних аспектів. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 3(109). С. 67–73. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2024-3\(109\)-67-73](https://doi.org/10.26642/jen-2024-3(109)-67-73).

7. Шостак І. В., Плисенко Г. П. Інтегрована звітність в контексті принципів ESG. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2024. № 2. С. 146–152. DOI: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2024.2.13>.

8. Пшенична М. Вплив повномасштабної російсько-української війни на практику імплементації ESG-підходів вітчизняними підприємствами. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-64>.

9. Mardini G. H. ESG factors and corporate financial performance. *International Journal of Managerial and Financial Accounting*. 2022. Vol. 14, № 3. P. 247–264. DOI: <https://doi.org/10.1504/IJMFA.2022.123895>.
10. Ellili N. O. D. Impact of ESG disclosure and financial reporting quality on investment efficiency. *Corporate Governance*. 2022. Vol. 22, № 5. P. 1094–1111. DOI: <https://doi.org/10.1108/cg-06-2021-0209>.
11. Arvidsson S., Dumay J. Corporate ESG reporting quantity, quality and performance: Where to now for environmental policy and practice?. *Business Strategy and the Environment*. 2022. Vol. 31, № 3. P. 1091–1110. DOI: <https://doi.org/10.1002/bse.2937>.
12. Garefalakis A., Dimitras A. Looking back and forging ahead: the weighting of ESG factors. *Annals of Operations Research*. 2020. Vol. 294. P. 151–189. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10479-020-03745-y>.
13. Paranita E. S., Ramadian A., Wijaya E., Nursanti T. D., Judijanto L. The impact of ESG factors on investment decisions: Exploring the interplay between sustainability reporting, corporate governance, and financial performance. *Journal of Ecohumanism*. 2025. Vol. 4, № 1. P. 4522-4533. DOI: <https://doi.org/10.62754/joe.v4i1.6342>.
14. Diwan H., Amarayil Sreeraman B. From financial reporting to ESG reporting: a bibliometric analysis of the evolution in corporate sustainability disclosures. *Environment, Development and Sustainability*. 2024. Vol. 26. P. 13769–13805. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10668-023-03249-2>.
15. Nestlé. Annual Report 2022. Nestlé: website, 2023. URL: <https://www.nestle.com/media/pressreleases/allpressreleases/nestle-annual-report-2022> (date of access: 01.02.2025).
16. ESRS – European Sustainability Reporting Standards: what they mean for your business. Plana: website, 2023. URL: <https://plana.earth/policy/esrs-european-sustainability-reporting-standards> (date of access: 01.02.2025).